

Ha az utasítás tényleg ilyenforma vázlatokra gondol, úgy azt hiszem, mindenki érzi, hogy ez bizony nem kis megterhelést jelent akkor, ha minden napra megkívánjuk a kellő számú vázlatot. Ha tényleg ilyen vázlatokról van szó, akkor keressük a lehetőséget, hogy ez meg is valósulhasson a nélkül, hogy az egyéb elfoglaltságokat nagyon háttérbe szorítanánk. Egyszerű módja az lenne, hogy akkor talán nem kellene megkívánnunk, hogy egy esztendő alatt a tanító minden vázlatát elkészítse. Előkészülhet a nélkül, hogy mindig, mindegyiket leírná, de az ellenőrzés gondoskodnék arról, hogy 2—3 év alatt az egész vázlatgyűjteménye meglegyen. Ennek a vázlatgyűjteménynek állandó pótlása, egy-egy vázlat teljes kicserélése, a meglévők állandó helyesbitése. stb. lenne az a munka, ami minden különösebb megerőltetés nélkül biztosítaná a minden vonalon való állandó felkészülést.

Lehet, hogy más a helyes út, de ezzel a pár gondolattal éppen az volt a cél, hogy találjuk meg azt az utat, amelyre lépve a vázlatírás kérdése helyes és megnyugtató megoldáshoz juthat.

Pál Lajos.

Továbbképző népiskolák

Azok a tankötelesek, akik 12 éves koruk betöltése és az elemi iskola sikeres elvégzése után tanulmányaikat valamely közép- vagy középfokú iskolában nem folytatják és tanonc- vagy gyogyepedagógiai iskolának sem tanítványai, kötelesek törvényeink rendelkezése szerint továbbképző népiskolába járni. A kötelező népoktatás keretében hazánkban háromféle továbbképző népiskola alakult ki és működik és pedig az általános- és gazdasági irányú továbbképző, továbbá az önálló gazdasági népiskola.

Az általános továbbképző népiskola minden olyan elemi iskola szervez. tartozéka, ahol a 12—15 éves tankötelesek száma 40-nél kevesebb és ahol a lakosság többsége nem mezőgazdálkodással foglalkozik. Az 1934—35. tanévben a hazai 6873 elemi népiskola mellett 4518 általános továbbképző működött 182.663 tanulóval.

Oly községben azonban, ahol a lakosok többsége mezőgazdálkodással foglalkozik s ahol a 12—15 éves mindkét nembeli tankötelesek száma két tanéven át a 40-et eléri, ott a gazdasági irányú továbbképző népiskola megszervezése és fenntartása a politikai község kötelezettsége. Ez alapon csonka hazánkban az 1935—36. tanévben 955 község területén 1259 iskola működött és szolgálta 150.344 tanköteles gazdasági irányú továbbképzését. Oly községekben, ahol ily iskola szerveztetett, az általános továbbképző megszűnt és ez iskolába olvadt be. A gazd. irányú továbbképző népiskolák szervezése 1044 általános továbbképző iskolát szüntetett meg.

Ez iskoláknak és tanulóinak száma jelentékeny. Az iskola tehát a kötelező népoktatás befejező részének, a továbbképzésnek figyelemreméltó tagozata, mint ilyen érdeklődésre tarthat számot annál is inkább,

mert hazai viszonyainkhoz és az ország agrár jellegéhez mértén mezőgazdasági alapismeretek nyújtásával végzi a kötelező továbbképzésnek fontos munkáját.

A gazd. irányú továbbképző népiskolának hármassal, de egymással szorosan kapcsolatos célja van. Folytatnia kell a tanköteles korban levő gyermekek vallásos, erkölcsös és hazafias állampolgári nevelését; meg kell erősítenie azokat az általános ismereteket, amelyeket a tanulók az elemi népiskolában elsajátítottak; végül el kell látni tanítványait azokkal a mezőgazdasági ismeretekkel és kézügyességekkel, amelyekre jövőendő élethivatásukban szükségük van.

A cél elérése végett a továbbképző népiskolák tanulói a téli félévben legalább heti 7, az őszi és tavaszi hónapok szorgos mezei munkaidejében pedig 4 órai oktatásra kötelesek feljárni az iskolába. Mezőgazdasági ismereteket a jóváhagyott helyi tanmenet alapján egész tanévben át heti 3 órában tanulnak, a többi idő a hittan és a közismereti tárgyak oktatására jut. A tanításra, így a továbbképzésre fordított idő ez iskolákban aránylag kevés. Ennek oka az, hogy az iskolák saját tantermeikkel és külön tanerőkkel nem rendelkeznek. A tanításokat az elemi népiskolák helyiségeiben, a mindennapos tanítás szokásos heti szüneteiben végzik és az elemi iskola tanítói teljesítik. A tanórák felemelése tehát az elemi népiskola tanulmányi idejét, helyiségeinek igénybevételét zavarná, különösen pedig a tanítószág amúgy is terhes elfoglaltságát emelné.

A heti óraszámok megállapításakor figyelembevételezett az a körülmény is, hogy a továbbképzős korú 12—15 éves tankötelesek a csak szerény anyagi viszonyok közt levő szülői ház és gazdálkodásban már számottevő munkaerőt képviselnek s különösen az őszi és tavaszi hónapokban így aligha volnának nélkülözhetőek.

A gazd. irányú továbbképző népiskolákban a mezőgazdasági tárgyak tanítását rendszeren külön tanfolyamot végzett tanítók és nők teljesítik. Az 1935—36. tanévben 2852 tanerő teljesítette a 150.344 tanuló gazdasági oktatását, így egy tanerőre átlag 53 tanuló jutott. A tanítók közül 1107-en, tehát csak 38,3 %-uk rendelkezett tanfolyami képzettséggel, a többiek jogosítvány és rátermettségük alapján végezték az oktatást. E tekintetben a szükségszerűség és a sikeres továbbképzés érdeke azt követeli meg, hogy minden egyes tanítónak és tanítónőnek, aki a mezőgazdasági tárgyakat tanítja, legyen meg a külön képzettsége, amit a szünidei tanfolyamok kellő gyarapításával lehetne elérni. Míg ugyanis a múltban a tanítók számára 10—15 mezőgazdasági tanfolyamot is rendeztek, addig az utóbbi években alig 2—3 ilyenmű tanfolyam van, így a tanítószág mezőgazdasági képzése évi 50—75 tanerőre szállott le. E szám még a legszükségesebb pótlásokra sem elegendő s ha e téren gyökeres változtatás és javulás nem jön, néhány év múlva alig lesz mezőgazdaságilag csak némileg is képzett tanerője a továbbképző iskoláknak.

A tantervi célkitűzés megvalósítása érdekében az iskolák gyakorlóterülettel is rendelkeznek, ahol különösen az őszi és tavaszi hónapokban a tanulók kézügyességét és munkakészségét fejlesztik, az előforduló mun-

kálatokat pedig begyakorolják. Az 1259 gazd. irányú továbbképző népiskolának a múlt tanévben 1164 kat. hold gyakorlóterülete volt, így egy iskolára átlag 925 négyzetöl jutott. 100—200 négyzetöles gyakorlóterülettel rendelkező iskola csak 24 volt az országban, de akadtak 10—16 kat. holdas iskolák is, ahol a szemléleti és gyakorlati tanításnak már igen szép és változatos lehetőségei alakultak ki.

Érdekes körülmény ez iskoláknak az ország területén való megoszlása is. Legtöbb iskola (244) Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében van. 103-al Somogy vármegye, 75—100-al: Csongrád, Heves, Jász-nagykun-Szolnok és Tolna vármegyék, 50—75-el: Bihar, Komárom, Zemplén vármegyék, 25—50-el: Bács-Bodrog, Borsod, Csanád, Fejér, Győr, Nógrád, Szatmár, Zala vármegyék rendelkeznek. Míg Budapest székesfőváros is 28 iskolát tart fenn 5122 tanuló számára, addig Sopron vármegyében, Debrecen, Hódmezővásárhely, Kiskunfélegyháza és nagy határukban ilyenmő iskola nincs, Veszprém vármegyében is csak 4, Vasban pedig 3 akad.

Az iskolák szervezésére és számára nemcsak a települési és helyi viszonyok, de elsősorban kir. tanfelügyelőink erélye és szervezőképessége volt és van is döntő befolyással.

Közelebbi adatokat szolgáltat az iskolák működési helyét illetőleg az is, hogy Kecskeméten és határában 40, Szegeden 30, Budapesten 28, Kiskunhalason 16, Mezőtúron 14, Jászberényben 12 ilyenmő iskola van. Két városnak 11—11; négynek 6—9; 22 községnek 3—5; 65 községnek 2—2 iskolája van, míg 856 községünkben egy-egy iskola működik. Az 1259 iskola 955 községben oszlik meg.

Az iskolák belső életéből vett néhány adat is érdekes. 451 olyan iskola van, ahol a fiúk és leányok együtt, egy csoportban taníttatnak. Ezeknek a csekélyebb létszámú iskoláknak a helyzete a legnehezebb. 541 iskolában már a fiúk és leányok külön osztályban, csoportban tanulnak. Ezek képezik a többséget. Három csoporttal 70, négyvel 116, öttel 19 iskola rendelkezett. Teljesen osztott, vagyis három fiú és három leánycsoporttal működő iskola 1935—36. tanévben 40, 7—11 párhuzamos osztállyal pedig 22 iskola rendelkezett. Az összes osztályok száma 2743 volt. Egy iskolára átlag 119 beírt tanuló, egy osztályra pedig 54 növendék jutott.

E néhány adat megvilágítja a gazdasági irányú továbbképző népiskolák helyzetét, egyben feltárja azoknak a kötelező népoktatás keretében való fontos szerepét is.

Közismert tény, hogy az elemi iskola a gyermek nevelésében és oktatásában csak a helyes alapot adja meg, ami azonban egy életre még sem elegendő. Az iskolából kikerült tanulóknak csak kisebb száma tanul tovább és készül több iskola elvégzésével leendő életpályájára. A szülői házhoz kötött és környezetében maradó szegényebb tanulók nagy száma előtt az anyagiak hiánya miatt el van zárva a nevelésnek és oktatásnak további iskoláztatási útja és az elemi elvégzése jelenti számukra az egyedüli iskoláztatást. A népek életküzdelmében, a nemzetek fennmaradásában és boldogulásában a kultúra döntő szerepet tölt be. A köznépnél sem állhat meg a legszükségesebb elemi ismeretek elsajátításán, vagyis a

mindennapos iskola elvégzésén. Lehetetlenségnek is látszik, hogy a magyar köznép milliós tömegei csak a legelemibb iskolázást nyerjék és csak a legminimálisabb kultúrával éljék le küzdelmes életüket.

Ezért hozta létre a törvényhozás már 1868. évben a továbbképzést. Ezért tartotta szükségesnek a további népoktatási politika, hogy a továbbképző iskolázás a leendő élethivatásra előkészítés is legyen, sőt nélkülözhetetlennek vette újabban az iskolán kívüli népművelés hathatós bekapcsolását is, hogy a nevelés és oktatás munkája köznépünket élete végéig lehetőleg állandóan kísérje és kellően támogassa.

Az 1935. évi VI. t. c. és végrehajtása során kiadott 7000—1935. évi Utasítás igen jótékony hatást gyakorol a továbbképző iskolák működésére, tanítói és nevelői munkájukra. Rendszeresebb tette az ellenőrzést, kimélyítette a tanítási és nevelési eredményeket, ezekkel együtt pedig fokozta a továbbképzés sikereit is. A tanerők a körzeti és a tanulmányi felügyelőkben irányító és segítő szerveket kaptak, a jövő fejlődés lehetőségeit így egységesen szolgálhatják.

Az általános továbbképző népiskola 6345—1936. sz. rendelettel megkapta új, modern tantervét, amelynek szellemében végzi már a folyó tanévben is oktatásait. A gazd. irányú továbbképző népiskola új tanterve, amely a megváltozott viszonyokhoz és az egységes állampolgári nevelés elveihez szorosan alkalmazkodik, most van előkészítés alatt és életbeléptetése rövidesen várható. Az új tanterv megjelenése és annak betartása újabb, igen jelentékeny lépéssel fogja előbbrevinni a továbbképzésnek tökéletesítését, ezzel az agrár lakosság érdekeit.

A tantervvel kapcsolatosan új szervezési utasítást is kapnak az iskolák, így újabb lendületet nyer szervezési és működési körük is. Kultuszkormányunk tehát gondos figyelmét fordít a köznép gyermekeinek mezőgazdasági irányban való továbbképzésére, értékeli ez iskolafaj jelentőségét, amellyel a 100-ezres tömegek állampolgári nevelésében, valamint élethivatásuk előkészítésében már eddig is végeztek és remélhetőleg a jövőben még kiterjedtebb módon és még eredményesebben teljesíteni is fognak.

Géher Lajos.

Kereskedőtanoncaink oktatásáról

Magyar nevelésügyünk kicsiny, de nem elhanyagolható része a tanoncoktatás. Fontos, mert par excellence olyan ága az iskolai nevelésnek, amely az élettől a legszorosabb kapcsolatban áll, modern, mert szakirányánál fogva a legcsekélyebb anakronizmus azonnal maga után vonja a nevelésben elkövetett hibának ézerszeresen feltorzítva mutatkozó következményeit, és mégis — sajnálattal kell megállapítanunk! — ha végiglapozzuk a már Magyarországon is hovatovább áttekinthetetlenül dagadó szakoktatási irodalmat, azt kell tapasztalnunk, hogy alig részeseül fontosságához méltó tárgyalásban.

Az iparos - és kereskedőtanonc — sokak által meg sem különböztetett és az „inas” gyűjtőfogalma alá elraktározott ikertestvérpárnak —